

izvorno: ne širi više veru u Boga već svoju političku vlast. (12) Otuda, u sklopu prilagođavanja svetovnim metodama delovanja, rimokatolička crkva dograđuje strategiju nenasilne akcije, primenjenu i u toku obaranja komunističkih režima u većini zemalja istočne Evrope...

#### 4. Zaključak: sociološke poruke.

Koje su poruke iz analize pravoslavnog poimanja rata (i mira) i stradanja? Najpre, da je pravoslavlje religija koja ostaje verna mističnom shvatanju Boga, potom, da u okviru toga ono prihvata stradanje kao put do vrline i Boga. Za pravoslavne Bog se ne može spoznati drugim putevima do stradanja. Zato pravoslavlje i pravoslavni nemaju imunitet (odbrambeni mehanizam) na izazove koje im upućuje savremeni Zapad. To je opet stalni uzrok stradanja pravoslavnih: u prošlosti, sadašnjosti i verovatno, u budućnosti. Pravoslavlje prihvata rat, i stradanje u njemu, kao božiju kaznu zbog ovozemaljskih grehova ("Smrt je plata za greh"). Nadalje, u pravoslavlju se ispilio i tinja za sada blagi raskol između zvanične teologije i ponekih mislilaca koji su, sva je prilika, uslovili nešto različitiji način istraživanja. Pravoslavlje nije, po ugledu na zapadne crkve, načinilo zaokret ka rafiniranijim formama delovanja prema "inima". Ono nije definisalo neoružanu strategiju usled nezainteresovanosti za ovozemaljske probleme i vlast. Zato je uvek i iznova zatečeno i iznenađeno strategijom i taktikom zloupotrebe važećih normi u svetskoj politici (nekad su to pitanja naroda i etničkih manjina, nekada ljudska prava...). Najzad, pravoslavlje nema koherentnu i valjano, politički i sociološki, utemeljenu teoriju (program) kao odgovor na spoljne izazove savremene Epohe.(13) To sve ujedno čini i snagu i slabost pravoslavlja – šta će se ispostaviti odlučujućim i presudnim, zavisi jedino od njega.

Elem, čemu nas još uči ovo saznanje? Koju vajdu srpskopravoslavni vernici i srpsko društvo (rusko, bugarsko, rumunsko...) imaju od svoje pravovernosti? Teološki odgovor je isuviše olak – pravovernost vodi spasenju – a sociološke? E, tu nastaju silne poteškoće! Jer sociolog prethodno mora da pita: "Zašto, umesto